ความรู้และพฤติกรรมของเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรต่อการแจ้งสุกรที่สงสัยเป็นโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกร ในพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ด, 2564

ภูมินทร์ สุมามาลย์[1] พัชริยา เหล่าบ้านเหนือ[1]

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้และพฤติกรรมของเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรต่อการสงสัยและแจ้งสงสัยโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรในฟาร์มเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ด ทำการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถามจากเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรในพื้นที่แบบตัวต่อตัว (face to face) จำนวน 343 ราย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของขนาดฟาร์ม อำเภอ และการรู้อาการของโรค กับการสงสัยและแจ้งสงสัยโรคทันทีด้วยวิธี Chi-squared test ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรในพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ดรู้ถึงอาการของโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกร (ร้อยละ 56.27) โดยเฉพาะอาการไข้สูงหรือนอนสุมกัน (ร้อยละ 80.17) ตายเฉียบพลัน (ร้อยละ 45.77) และมีจุดเลือดออกตามบริเวณลำตัว (ร้อยละ 33.52) โดยอาการของโรคที่เกษตรกรรู้และจะสงสัยโรคทันทีในสามอันดับแรก คือ ท้องเสียเป็นเลือด ตายเฉียบพลัน และมีจุดเลือดออกตามบริเวณลำตัว ส่วนอาการของโรคที่เกษตรกรรู้และจะแจ้งสงสัยโรคทันทีในสามอันดับแรก คือ ไอ ท้องเสียเป็นเลือด และตายเฉียบพลัน พบว่าถ้าหากเกษตรกรสังเกตเห็นสุกรมีอาการไข้หรือนอนสุมกัน ซึม กินลดลง และตายเฉียบพลัน เกษตรกรร้อยละ 45.77 จะสงสัยโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรในทันที ส่วนเหตุผลที่เกษตรกรบางส่วนไม่สงสัยโรคทันที ได้แก่ ฟาร์มของตนเองมีโอกาสน้อยที่จะพบสุกรป่วยด้วยโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกร เกษตรกรกังวลเกี่ยวกับโรคอื่น ๆ มากกว่า และไม่มีรายงานการเกิดโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรในประเทศไทยมาก่อน ในขณะที่เกษตรกร ร้อยละ 47.23 จะแจ้งสงสัยโรคนี้ทันที ถ้าพบเห็นสุกรแสดงอาการของโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรตามนิยามของกรมปศุสัตว์ ส่วนเหตุผลหลักที่เกษตรกรไม่แจ้งสงสัยโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรทันที ได้แก่ เกษตรกรยังไม่เข้าใจขั้นตอนในการแจ้งโรค ไม่ทราบว่าภายหลังจากการแจ้งสงสัยโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรจะมีสิ่งใดเกิดขึ้นบ้าง และคิดว่าการแจ้งโรคยุ่งยากใช้เวลานาน พบว่า มี 5 อำเภอที่จำนวนเกษตรกรเกินครึ่งหนึ่งของเกษตรกรผู้ตอบแบบสอบถาม ไม่สงสัยโรคทันที ได้แก่ อำเภอเกษตรวิสัย เมืองสรวง สุวรรณภูมิ โพนทอง และเสลภูมิ และมี 8 อำเภอที่จำนวนเกษตรกรเกินครึ่งหนึ่งของเกษตรกรผู้ตอบแบบสอบถามไม่แจ้งสงสัยโรคทันที ได้แก่ อำเภอเกษตรวิสัย เมยวดี โพนทอง พนมไพร เมือง เสลภูมิ โพนทราย และอาจสามารถ จากการศึกษาขนาดของฟาร์มพบว่าฟาร์มรายย่อยและฟาร์มขนาดเล็กมักจะไม่สงสัยและไม่แจ้งสงสัยโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรในทันที พบว่าขนาดฟาร์ม อำเภอ และการรู้อาการของโรค สัมพันธ์กับการสงสัยและแจ้งสงสัยโรคทันทีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<0.05$) ดังนั้นสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดร้อยเอ็ดและสำนักงานปศุสัตว์อำเภอที่เกี่ยวข้อง ควรจะต้องวางแผนในการสร้างการรับรู้ของโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรในฟาร์มรายย่อยและฟาร์มขนาดเล็ก รวมถึงในอำเภอข้างต้น โดยเฉพาะในเรื่องของอาการของโรคและขั้นตอนการแจ้งสงสัยโรค เพื่อจะได้ตรวจจับการเกิดโรคให้รวดเร็วมากยิ่งขึ้น และสามารถตอบสนองต่อการระบาดของโรคที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: โรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกร สุกร ความรู้ พฤติกรรม เกษตรกรผู้เลี้ยงสุกร

ทะเบียนวิชาการเลขที่: 65 (2)-0116 (4)-128

[1]สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดร้อยเอ็ด ตำบลในเมือง อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด 45000

Pig Farmers' Knowledge and Behaviour Towards African Swine Fever Suspicion in Roi Et Province, 2021

Pumin Sumamarn[1] Patchariya Laobannue[1]

Abstract

The goal of this study was to examine knowledge and behavior related to African Swine Fever (ASF) suspicion in the pig farming in Roi Et province. The questionnaire was used to conduct convenience sampling face-to-face interviews with 343 pig households. The data was analyzed using descriptive statistics. The Chi-squared test was used to determine the relationship between farm size, district, and knowledge of disease symptoms and behavior toward ASF suspicion and reporting. The results showed that 56.27% of farmers were aware of ASF symptoms, the majority of which were high fever (80.17%), acute death (45.77%), and skin hemorrhage (33.52%). The most three common ASF symptoms that farmers would immediately suspect were bloody diarrhea, sudden death, and skin hemorrhage. Cough, bloody diarrhea, and sudden death were the most three ASF symptoms reported promptly by farmers. In the event that a pig demonstrates symptoms of fever, depression, loss of appetite, and sudden death, 45.77% of farmers would rapidly suspect ASF. The reasons for ASF going undetected were a lower likelihood of being an ASF case, farmers being more concerned with other diseases, and Thailand having no ASF reports. According to ASF definition of the Department of Livestock Development, 47.23% of farmers will report ASF quickly if a pig on their farm develops ASF symptoms. The main reasons for the sudden lack of ASF reporting were that the farmer did not understand the ASF reporting process, did not know what would happen next after reporting, and spent more time on the reporting process. Half of the farmers with no ASF suspects were discovered in the districts of Kasetwisai, Meaung Srang, Suwann a phum, Phonthong and Selaphum. While half of the farmers in Kasetwisai, Moei Wadi, Phonthong, Panomphrai, Meaung, Selaphum, Phonsai and Atsamat districts did not report ASF immediately. Small and backyard pig farms were less likely to suspect and report ASF rapidly. Farm size, district, and disease symptom knowledge were all found to be statistically significant predictors of ASF suspicion and reporting behavior ($p<0.05$). Consequently, the Roi Et Provincial Livestock Office and related District Livestock Offices should highlight ASF awareness in small and backyard pig farms and related districts, particularly the symptom and disease reporting process, in order to promptly identify ASF and effectively handle upcoming ASF outbreaks.

Keywords: African swine fever, pig, knowledge, behavior, pig farmer

Registered No.: 65 (2)-0116 (4)-128

[1]Roi Et Provincial Livestock Office, Nai Maeung subdistrict, Maeung Roi Et district, Roi Et province 45000

บทนำ

โรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกร (African Swine Fever; ASF) เป็นโรคติดต่อชนิดร้ายแรงที่เกิดกับสัตว์ในตระกูลสุกรทุกชนิด เกิดได้ทุกอายุและทุกเพศ ทำให้เกิดการระบาดอย่างรุนแรง ทำให้สัตว์ที่ติดเชื้อตาย สาเหตุเกิดจากเชื้อไวรัสอหิวาต์แอฟริกาในสุกร (African Swine Fever Virus; ASFV) ซึ่งเชื้อมีความทนทานต่อสภาพแวดล้อมสูง สุกรที่หายป่วยแล้วสามารถมีเชื้อไวรัสในร่างกายได้นาน (persistent infection) (FAO, 2019) ดังนั้นจึงสามารถเป็นพาหะของโรคได้ เมื่อมีโรคเกิดขึ้นในประเทศแล้วยากที่จะกำจัดโรคได้หมด ซึ่งในปัจจุบันก็ยังไม่มีวัคซีนเพื่อใช้ป้องกันโรคนี้ ทำให้การเกิดโรคระบาดส่งผลกระทบรุนแรงโดยตรงต่อเศรษฐกิจและสังคมได้สูง แม้ว่าเชื้อนี้จะไม่ติดคน (non-zoonosis) แต่มีความเสี่ยงสูงในการระบาดของโรคนี้สำหรับอุตสาหกรรมการเลี้ยงและผลิตสุกรของไทย (อรพันธ์, 2554) จากผลการวิเคราะห์พื้นที่เสี่ยงต่อโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรในประเทศไทย พบว่าพื้นที่บริเวณชายแดนของประเทศเป็นพื้นที่ที่มีความเสี่ยงในการเกิดโรคในระดับสูงถึงสูงมาก (สำนักควบคุม ป้องกันและบำบัดโรคสัตว์, 2562ก) กรมปศุสัตว์กำหนดนิยามสุกรสงสัย โรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรทางอาการคือ 1) ฟาร์มที่มีการตายแบบเฉียบพลันมากกว่าร้อยละ 5 ใน 2 วัน หรือรายย่อย (<50 ตัว) มีการตายเฉียบพลัน ตั้งแต่ 2 ตัวขึ้นไปใน 1 วัน หรือ 2) สุกรป่วยมีอาการไข้สูง หรือนอนสุมกันร่วมกับท้องเสียเป็นเลือด หรือผิวหนังแดง หรือมีจุดเลือดออก หรือรอยช้ำโดยเฉพาะใบหู ท้อง ไอ แท้ง หรือขาหลังไม่มีแรง (สำนักควบคุม ป้องกันและบำบัดโรคสัตว์, 2562ข) ซึ่งกรมปศุสัตว์ได้เตรียมความพร้อมในการรับมือกับโรคดังกล่าวโดยมีมาตรการในการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกร ได้แก่ การบริหารจัดการและขับเคลื่อนการป้องกันโรคเข้าประเทศเชิงบูรณาการ การเพิ่มประสิทธิภาพการป้องกันโรคของฟาร์ม การเพิ่มประสิทธิภาพในการเฝ้าระวังโรค การพัฒนาการตรวจวินิจฉัยและสร้างเครือข่ายทางห้องปฏิบัติการ การพัฒนาการควบคุมโรค การเพิ่มศักยภาพในการสื่อสารความเสี่ยง และการจัดการฟื้นฟูเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบ โดยให้ทุกจังหวัดดำเนินการตามมาตรการอย่างเคร่งครัดเพื่อป้องกันไม่ให้โรคนี้เข้ามาระบาดในประเทศไทย (สำนักควบคุม ป้องกันและบำบัดโรคสัตว์, 2562ข) ซึ่งในประเด็นของการเฝ้าระวังโรคเพื่อค้นหาโรคภายในประเทศนั้น ดำเนินการโดยทำการประเมินพื้นที่เสี่ยงในการเกิดโรคและเพิ่มประสิทธิภาพระบบเฝ้าระวังโรคให้รู้โรคอย่างรวดเร็ว และทันท่วงที ทั้งที่ฟาร์ม และโรงฆ่าสัตว์ ซึ่งจะช่วยให้มีการตรวจจับโรคตั้งแต่ระยะเริ่มแรก (early detection) ที่รวดเร็วขึ้น และสามารถตอบสนองต่อการเกิดโรคได้ทันท่วงที

จังหวัดร้อยเอ็ดมีจำนวนเกษตรกรประกอบอาชีพเลี้ยงสุกรจำนวนฟาร์มสุกร 3,140 ราย รวมจำนวนสุกร 139,943 ตัว (ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2564) ซึ่งส่วนใหญ่เป็นฟาร์มรายย่อยและฟาร์มขนาดเล็ก สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดร้อยเอ็ดได้ทำการประเมินความเสี่ยงฟาร์มสุกรต่อการเกิดโรคอหิวาต์แอฟริกาในพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ดตามที่กรมปศุสัตว์กำหนด พบว่ามีฟาร์มของเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรมีความเสี่ยงสูง 110 ฟาร์มทั้งหมดเป็นเกษตรกรรายย่อย คิดเป็นร้อยละ 3.5 จากเกษตรกรเลี้ยงสุกรทั้งหมด ดังนั้นการตรวจจับโรคในพื้นที่ข้างต้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยจะมีส่วนช่วยในการป้องกันและควบคุมป้องกันโรคระบาดได้ (WHO, 2014)

การศึกษาความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรม (knowledge, attitude and practice (KAP) survey) เป็นการศึกษาความรู้ ความเชื่อ และสิ่งที่ทำในหัวข้อที่สนใจของกลุ่มประชากรที่ศึกษา (WHO, 2008;

Andrade et al., 2020) ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาความรู้และพฤติกรรมของเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรต่อการแจ้งสุกรที่สงสัยเป็นโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรในพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อนำไปพัฒนารูปแบบการให้ความรู้ สร้างเสริมทัศนคติที่ถูกต้องและสร้างมาตรการป้องกันโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรที่เหมาะสมกับเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรในพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ดให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วิธีการศึกษา

รูปแบบการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนาแบบภาคตัดขวาง (descriptive cross-sectional study) โดยทำการศึกษาความรู้และพฤติกรรมของเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรต่อการแจ้งสุกรที่สงสัยเป็นโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรในพื้นที่ 20 อำเภอของจังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบด้วย อำเภอเกษตรวิสัย ศรีสมเด็จ โพนทอง อาจสามารถ เสลภูมิ เมยวดี ปทุมรัตต์ จตุรพักตรพิมาน โพธิ์ชัย พนมไพร สุวรรณภูมิ โพนทราย เมือง ธวัชบุรี เมืองสรวง หนองฮี หนองพอก จังหาร ทุ่งเขาหลวง และเชียงขวัญ ในระหว่างเดือนกุมภาพันธ์–กันยายน 2564 โดยในการศึกษาครั้งนี้กำหนดนิยามสุกรสงสัยโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรตามกรมปศุสัตว์กล่าวคือ 1)ฟาร์มที่มีการตายแบบเฉียบพลันมากกว่าร้อยละ 5 ใน 2 วัน หรือรายย่อย (<50 ตัว) มีการตายเฉียบพลัน ตั้งแต่ 2 ตัวขึ้นไปใน 1 วัน หรือ 2) สุกรป่วยมีอาการไข้สูง หรือนอนสุมกันร่วมกับท้องเสียเป็นเลือด หรือผิวหนังแดง หรือมีจุดเลือดออก หรือรอยช้ำโดยเฉพาะใบหู ท้อง ไอ แท้ง หรือขาหลังไม่มีแรง (สำนักควบคุม ป้องกันและบำบัดโรคสัตว์, 2562ข)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มประชากรในการศึกษาครั้งนี้เป็นเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรทั้งรายย่อยและรายกลางในพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ดที่มีการเลี้ยงสุกรในพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ดมามากกว่า 1 ปี โดยคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามวิธีของ Taro Yamane จากจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรในพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ดจำนวน 3,140 ราย ได้จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรในการศึกษาครั้งนี้จำนวน 353 ราย จากสูตรคำนวณกลุ่มตัวอย่างดังต่อไปนี้

$$n = N/(1+Ne^2)$$

กำหนดให้ n คือ ขนาดตัวอย่าง, N คือ ขนาดประชากร (จำนวนผู้เลี้ยงสุกรทั้งหมด 3,140 ราย) และ e คือ ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง (ร้อยละ 5)

เครื่องมือในการศึกษาและการเก็บข้อมูล

ทำการเก็บข้อมูลความรู้และพฤติกรรมของเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรในการแจ้งสุกรที่สงสัยเป็นโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรในพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นการสอบถามแบบตัวต่อตัว (face to face) กับเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรในพื้นที่ โดยใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับ ความรู้ สงสัยอาการ และการรายงานโรคโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรจะเป็นลักษณะคำถามแบบปิด และกึ่งปิด โดยคำถามที่ใช้ในแบบสอบถามอ้างอิงมาจากการศึกษาของ Guinat et al. (2016) จากนั้นทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความชัดเจนในคำถามและปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะก่อนนำแบบสอบถามมาใช้จริง ซึ่งรายละเอียดของแบบสอบถามจะถูกแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของฟาร์ม ลักษณะของฟาร์มสุกรและการ

ปฏิบัติของเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกร เช่น ขนาดฟาร์ม (แบ่งออกเป็นฟาร์มรายย่อย (1-50 ตัว) ฟาร์มขนาดเล็ก (51-500 ตัว) และฟาร์มขนาดกลาง (500-5,000 ตัว)) รูปแบบการผลิตและโรงเรือน จำนวนของคนงานในฟาร์ม ความถี่ในการดูแลสุกรในฟาร์ม ส่วนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกร ตามนิยามของโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรของกรมปศุสัตว์ (สำนักควบคุม ป้องกันและบำบัดโรคสัตว์, 2562ข) คือ ฟาร์มสุกรที่มีสุกรตายเฉียบพลัน หรือป่วยโดยมีไข้สูง ร่วมกับท้องเสียเป็นเลือด หรือมีจุดเลือดออกตามตัว หรือไอ ส่วนที่ 3 กรณีที่สงสัยโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกร และ ส่วนที่ 4 การรายงานโรคเมื่อสงสัยโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกร

การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาเกี่ยวกับลักษณะของฟาร์มสุกร ความรู้ของเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรที่เกี่ยวข้องกับอาการโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกร พฤติกรรมของเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรในกรณีที่สงสัยโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกร และพฤติกรรมของเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรที่รายงานโรคเมื่อสงสัยโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกร เป็นความถี่และร้อยละ จากนั้นทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของขนาดฟาร์ม อำเภอ และการรู้อาการของโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรกับการสงสัยและการแจ้งสงสัยเป็นโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรทันทีด้วยวิธี Chi-sqared test โดยกำหนดให้ระดับนัยสำคัญเท่ากับ 0.05 โดยการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ใช้โปรแกรม R version 3.5.1 (ชุดคำสั่ง janitor)

ผลการศึกษา

ลักษณะของฟาร์มสุกรและข้อมูลทั่วไป

ในการศึกษาครั้งนี้ได้สัมภาษณ์เกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรในพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ดจำนวนทั้งสิ้น 343 ราย โดยลักษณะของฟาร์มสุกรจากกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวได้แสดงรายละเอียดไว้ในตารางที่ 1 โดยเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรที่ตอบแบบสอบถามในการศึกษาครั้งนี้อยู่ในพื้นที่ 19 อำเภอของจังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่อำเภอเกษตรวิสัย คิดเป็นร้อยละ 11.37 อำเภอศรีสมเด็จคิดเป็นร้อยละ 10.50 และอำเภอโพนทองคิดเป็น ร้อยละ 9.62 ตามลำดับ ฟาร์มสุกรส่วนใหญ่เป็นฟาร์มรายย่อย คิดเป็นร้อยละ 88.63 รองลงมาเป็นฟาร์มขนาดเล็ก คิดเป็นร้อยละ 4.66 และฟาร์มขนาดกลางคิดเป็นร้อยละ 6.71 ตามลำดับ โดยฟาร์มสุกรส่วนมากจะมีรูปแบบการเลี้ยงเป็นแบบฟาร์มพ่อแม่พันธุ์-สุกรขุน คิดเป็นร้อยละ 47.81และ แบบฟาร์มสุกรขุนอย่างเดียวร้อยละคิดเป็น 33.82 โดยส่วนมากมีชนิดโรงเรือนเป็นแบบเปิด คิดเป็นร้อยละ 87.76 ในขณะฟาร์มสุกรส่วนมากมีผู้เลี้ยงสุกรในฟาร์มประมาณ 1-2 คนต่อฟาร์มคิดเป็นร้อยละ 89.50 ซึ่งจำนวนครั้งที่สังเกตอาการป่วยสุกรต่อวันส่วนใหญ่จะอยู่ที่วันละ 2 ครั้งคิดเป็นร้อยละ 47.52 และยังพบว่าในฟาร์มสุกรมีเลี้ยงสัตว์ชนิดอื่นในฟาร์มคิดเป็นร้อยละ 45.77 พบว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรส่วนใหญ่ในการศึกษาครั้งนี้ให้ค่าคะแนนมากกว่า 7 คะแนนในการปฏิบัติที่จะดำเนินการจริงตามที่ตอบแบบสอบถาม ถ้าหากสงสัยการเกิดโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรขึ้นในฟาร์ม คิดเป็นร้อยละ 62.97 (216/343) (รูปที่ 1)

ตารางที่ 1 ลักษณะของฟาร์มสุกรในพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ดจากในการศึกษาครั้งนี้ (n=343)

ลักษณะ	รายละเอียด	จำนวน	ร้อยละ
อำเภอ	เกษตรวิสัย	39	11.37
	ศรีสมเด็จ	36	10.50
	โพนทอง	33	9.62
	อาจสามารถ	28	8.16
	เสลภูมิ	21	6.12
	เมยวดี	20	5.83
	ปทุมรัตต์	18	5.25
	จตุรพักตรพิมาน	16	4.66
	โพธิ์ชัย	15	4.37
	พนมไพร	15	4.37
	สุวรรณภูมิ	14	4.08
	โพนทราย	13	3.79
	เมือง	13	3.79
	ธวัชบุรี	12	3.50
	เมืองสรวง	12	3.50
	หนองฮี	11	3.21
	หนองพอก	10	2.91
	จังหาร	10	2.92
	ทุ่งเขาหลวง	7	2.04
ขนาดฟาร์ม	รายย่อย	304	88.63
	ขนาดเล็ก	16	4.66
	ขนาดกลาง	23	6.71
รูปแบบการเลี้ยง	ฟาร์มพ่อแม่พันธุ์	54	15.74
	ฟาร์มฟาร์มพ่อแม่พันธุ์-สุกรขุน	164	47.81
	ฟาร์มสุกรอนุบาล-ขุน	9	2.62
	ฟาร์มสุกรขุน	116	33.82
ชนิดโรงเรือน	โรงเรือนแบบเปิด	301	87.76
	โรงเรือนแบบปิด	34	9.91
	โรงเรือนทั้งแบบเปิดและปิด	8	2.33
จำนวนคนงานผู้เลี้ยงสุกร	1-2	307	89.50
	3-4	36	10.50
จำนวนครั้งที่สังเกตุอาการป่วยสุกรต่อวัน	วันละครั้ง	20	5.83
	วันละ 2 ครั้ง	163	47.52
	วันละ 3 ครั้ง	84	24.49
	มากกว่าวันละ 3 ครั้ง	76	22.16
เลี้ยงสัตว์ชนิดอื่นในฟาร์มสุกร	มี	157	45.77
	ไม่มี	186	54.23

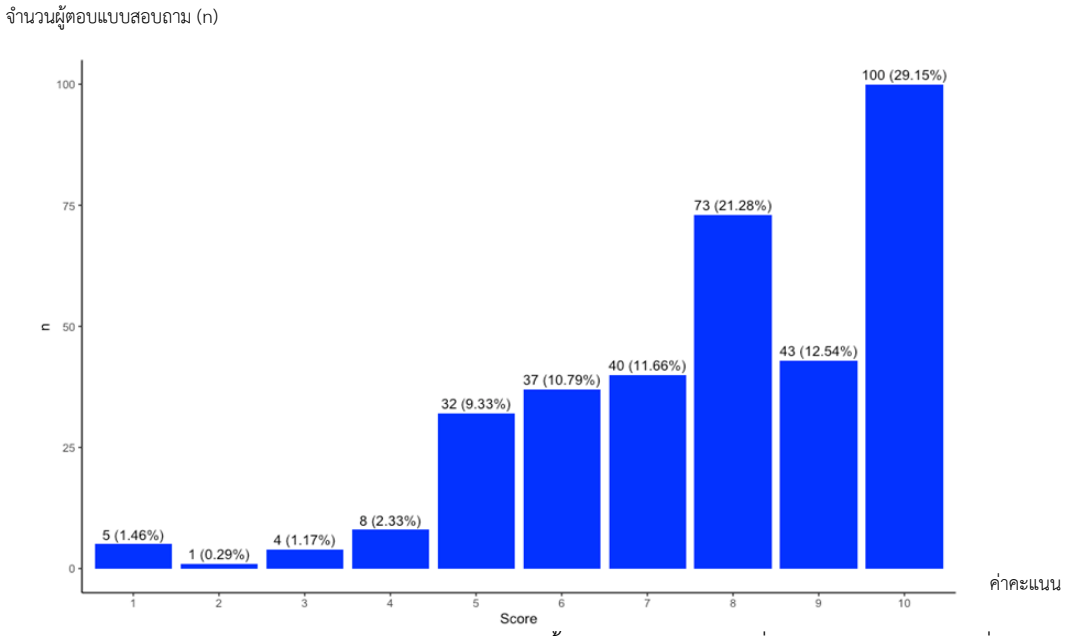

รูปที่ 1 ลักษณะการกระจายตัวของค่าคะแนนของเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรในการปฏิบัติที่จะดำเนินการจริงตามที่ตอบแบบสอบถาม ถ้าหากสงสัยการเกิดโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรขึ้นในฟาร์ม โดยเรียงค่าคะแนนจาก 1 หมายถึง ไม่ดำเนินการใดๆ เลย ถึง 10 หมายถึง ดำเนินการปฏิบัติตามที่ตอบแบบสอบถามมากที่สุด

ความรู้ของเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรเกี่ยวกับอาการของโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรตามนิยามของกรมปศุสัตว์

ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรส่วนใหญ่เคยได้ยินเกี่ยวกับโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรมาก่อน คิดเป็นร้อยละ 56.85 ในขณะที่มีเกษตรกรบางส่วนที่ตอบว่าไม่แน่ใจร้อยละ 30.03 พบว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรส่วนใหญ่เคยได้ยินเกี่ยวกับการระบาดของโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรในประเทศอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 60.64 พบว่าเกษตรกรผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ทราบว่าโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรสามารถแพร่กระจายได้อย่างรวดเร็วคิดเป็นร้อยละ 59.18

พบว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรที่รู้ถึงอาการของโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรมีค่าร้อยละ 56.27 ซึ่งอาการของโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรสามลำดับแรกที่เกษตรกรรู้มากที่สุดในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ไข้สูงหรือนอนสุมกันร้อยละ 80.17 ตายเฉียบพลันร้อยละ 45.77 และมีจุดเลือดออกตามบริเวณลำตัวร้อยละ 33.52 รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรเกี่ยวกับความรู้ของโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกร (n=343)

คำถาม	รายละเอียด	จำนวน	ร้อยละ
เกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรสเคยได้ยินเกี่ยวกับโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรมาก่อนหรือไม่	ใช่	195	56.85
	ไม่ใช่	45	13.12
	ไม่แน่ใจ	103	30.03
เกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรเคยได้ยินเกี่ยวกับการระบาดของโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรในประเทศอื่นๆหรือไม่	ใช่	208	60.64
	ไม่ใช่	63	18.37
	ไม่แน่ใจ	72	20.99
ท่านทราบหรือไม่ว่าว่าโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรสามารถแพร่กระจายได้	ใช่	203	59.18
	ไม่ใช่	69	20.12
	ไม่แน่ใจ	71	20.70
ท่านรู้ว่าสุกรที่เป็นโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรมีอาการอย่างไรใช่หรือไม่	ใช่	193	56.27
	ไม่ใช่	151	43.73
ท่านคิดว่าอาการของสุกรที่สงสัยโรคอหิวาต์แอฟริกามีอาการอย่างไร (เลือกได้ 3 อาการ)	ไข้สูงหรือนอนสุมกัน	275	80.17
	ตายเฉียบพลัน	157	45.77
	มีจุดเลือดออกตามตัว	115	33.52
	ท้องเสียเป็นเลือด	48	13.99
	ไอ	47	13.70

เกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรกับการสงสัยโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกร

การศึกษานี้พบว่าจากการสอบถามเกษตรกรที่เลี้ยงสุกรพบสุกรที่มีอาการตามนิยามของกรมปศุสัตว์ (อาการไข้หรือนอนสุมกัน ซึม กินลดลง และตายเฉียบพลัน) จะสงสัยสุกรเป็นโรคอหิวาต์แอฟริกาทันทีจำนวน 187 ราย คิดเป็นร้อยละ 54.52 และเกษตรกรที่เลี้ยงสุกรพบสุกรที่มีอาการตามนิยามของกรมปศุสัตว์ (อาการไข้หรือนอนสุมกัน ซึม กินลดลง และตายเฉียบพลัน) ไม่สงสัยสุกรเป็นโรคอหิวาต์แอฟริกา จำนวน 156 ราย คิดเป็นร้อยละ 45.48 ซึ่งในกรณีที่เกษตรไม่สงสัยได้มีการศึกษาเพิ่มถึงสาเหตุหรือเหตุผลว่าไม่สงสัยเพราะอะไร ซึ่งเหตุผลส่วนใหญ่ที่พบได้แก่ ฟาร์มของตนเองมีโอกาสน้อยที่จะพบสุกรป่วยด้วยโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรคิดเป็นร้อยละ 75 เกษตรกรกังวลเกี่ยวกับโรคอื่น ๆ มากกว่าร้อยละ 64.10 และไม่มีรายงานการเกิดโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรในประเทศไทยมาก่อนร้อยละ 58.97 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรผู้ตอบแบบสอบถามถึงเหตุผลในกรณีที่เกษตรกรไม่สงสัยโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรทันที (n=156)

คำถาม	รายละเอียด	จำนวน	ร้อยละ
ฟาร์มของเกษตรกรมีโอกาสน้อยที่จะพบสุกรป่วยด้วยโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกร	ใช่	117	75.00
	ไม่ใช่	39	25.00
เกษตรกรกังวลเกี่ยวกับโรคอื่นๆ มากกว่า	ใช่	100	64.10
	ไม่ใช่	56	35.90
ไม่มีรายงานการเกิดโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรในประเทศไทยมาก่อน	ใช่	97	58.97
	ไม่ใช่	64	41.03
เกษตรกรไม่เคยรู้จักโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรจากเกษตรกรรายอื่นหรือจากสัตวแพทย์	ใช่	76	48.72
	ไม่ใช่	80	51.28
เกษตรกรไม่เคยรู้จักโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรจากสื่อต่างๆ หรือเอกสารวิชาการอื่นๆ	ใช่	39	25.00
	ไม่ใช่	117	75.00

เกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรกับการรายงานโรคเมื่อสงสัยโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกร

กรณีสงสัยโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรได้มีการศึกษาว่ามีการรายงานหรือแจ้งโรคหรือไม่ พบว่า ถ้าพบเห็นสุกรแสดงอาการของโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรตามนิยามของกรมปศุสัตว์หรือสงสัยเป็นโรคดังกล่าวแล้วมีการรายงานหรือแจ้งเจ้าหน้าที่ทันที คิดเป็นร้อยละ 47.23 ส่วนเกษตรกรที่พบสุกรแสดงอาการของโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรตามนิยามของกรมปศุสัตว์หรือสงสัยเป็นโรคดังกล่าว ไม่มีการรายงานหรือแจ้งเจ้าหน้าที่ทันที จำนวน 181 ราย คิดเป็นร้อยละ 52.77 ซึ่งเหตุผลที่เกษตรกรไม่แจ้งหรือรายงานเจ้าหน้าที่ได้แก่ เกษตรกรยังไม่เข้าใจขั้นตอนในการแจ้งโรคร้อยละ 48.62 เกษตรกรไม่ทราบว่าภายหลังจากการแจ้งสงสัยโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรจะมีสิ่งใดเกิดขึ้นบ้างร้อยละ 42.54 เกษตรกรคิดว่าการแจ้งโรคยุ่งยากใช้เวลานาน ร้อยละ 36.46 และเกษตรกรรู้สึกกลัวและกังวลที่จะแจ้งสงสัยโรคต่อผู้นำชุมชนหรือเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ร้อยละ 34.81 นอกจากนี้ยังพบว่าถ้าในกรณีที่มีสุกรแสดงอาการของโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกร เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการความช่วยเหลือจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้องร้อยละ 74.03 ตามตารางที่ 4

\

ตารางที่ 4 เหตุผลของเกษตรกรที่ไม่มีการรายงานเจ้าหน้าที่ กรณีสงสัยเป็นโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกร (n=181)

คำถาม	รายละเอียด	จำนวน	ร้อยละ
ท่านรู้สึกกลัวและกังวลที่จะแจ้งสงสัยโรคต่อผู้นำชุมชนหรือเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์	ใช่	63	34.81
	ไม่ใช่	118	65.19
ท่านคิดว่าจะจัดการกับปัญหาการเกิดโรคด้วยตัวท่านเองได้	ใช่	47	25.97
	ไม่ใช่	134	74.03
ท่านคิดว่าขั้นตอนการแจ้งสงสัยโรคนั้นยุ่งยากและใช้เวลานาน	ใช่	66	36.46
	ไม่ใช่	115	63.54
ท่านคิดว่าการแจ้งสงสัยโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรอาจมีผลต่อความสัมพันธ์กับฟาร์มอื่น/ เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์/สัตวแพทย์/บุคคลอื่นๆ	ใช่	62	34.25
	ไม่ใช่	119	65.75
ท่านคิดว่าการแจ้งสงสัยโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรอาจส่งผลต่อการขายสุกรของท่านในอนาคต	ใช่	59	32.60
	ไม่ใช่	122	67.40
ท่านคิดว่าภายหลังจากการแจ้งสงสัยโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกร จะไม่มีการตอบกลับ (feedback) ใดๆต่อท่าน	ใช่	62	34.25
	ไม่ใช่	119	65.75
ท่านไม่ทราบว่าภายหลังจากการแจ้งสงสัยโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรจะมีสิ่งใดเกิดขึ้นบ้าง	ใช่	77	42.54
	ไม่ใช่	104	57.46
ท่านไม่ทราบว่าขั้นตอนในการแจ้งสงสัยโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรเป็นอย่างไร	ใช่	88	48.62
	ไม่ใช่	93	51.38

วิจารณ์

การศึกษาครั้งนี้พบว่าจำนวนตัวอย่างจากนั้นทำการสุ่มเลือกตัวอย่างจากเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรของจังหวัดร้อยเอ็ดจำนวน 19 อำเภอจากทั้งหมด 20 อำเภอ ยกเว้นอำเภอเชียงขวัญ เนื่องมาจากสภาพพื้นที่ไม่มีความพร้อมในการดำเนินการจึงทำให้จำนวนแบบสอบถามลดลงจาก 353 เป็น 343 โดยผลการศึกษาครั้งนี้ถือว่าได้ดำเนินการสอบถามเกษตรกรไปกว่าร้อยละ 97.70

เกษตรกรที่เลี้ยงสุกรพบสุกรที่มีอาการตามนิยามของกรมปศุสัตว์ (อาการไข้หรือนอนสุมกัน ซึม กินลดลง และตายเฉียบพลัน) ไม่สงสัยสุกรเป็นโรคอหิวาต์แอฟริกา จำนวน 156 ราย คิดเป็นร้อยละ 45.48 โดยส่วนใหญ่เป็นฟาร์มรายย่อยร้อยละ 48.68 และฟาร์มขนาดเล็กร้อยละ 30.43 แสดงให้เห็นว่าความตระหนักของเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรในจังหวัดร้อยเอ็ดถือว่ามีความเสี่ยงเกือบร้อยละ 50 อาจจะเป็นเนื่องมาจากในพื้นที่ยังไม่มีการเกิดโรคระบาดมากก่อน ตลอดการรับรู้ข่าวสาร แสดงให้เห็นว่ายังคงมีเกษตรกรอีกส่วนหนึ่งที่จะต้องทำการประชาสัมพันธ์ สร้างการรับรู้เกี่ยวกับโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรมากขึ้น เนื่องมาจากโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรเป็นโรคติดเชื้อไวรัสที่ติดต่อรุนแรงที่เมื่อเกิดการระบาดขึ้นในประเทศแล้วจะสามารถกำจัดโรคออกไปได้ยาก ดังนั้นการตรวจจับโรคและการแจ้งโรคที่รวดเร็ว จะทำให้การควบคุมโรคเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ (WOAH, 2021)

กรณีสงสัยอาการของสุกรกับนิยามโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกร ของเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรของจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่าฟาร์มรายย่อยและฟาร์มขนาดเล็กในการศึกษาครั้งนี้ มักจะไม่สงสัยและไม่แจ้งสงสัยโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรในทันที ซึ่งอาจเนื่องมาจากเกษตรกรกลุ่มดังกล่าวอาจจะยังไม่ค่อยมีความเข้าใจถึงอาการของ

โรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกร ทำให้ไม่สงสัยโรคนี้ ในขณะที่ฟาร์มขนาดกลางพบว่าฟาร์มมากกว่าร้อยละ 90 จะสงสัยและแจ้งสงสัยโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรทันที แสดงว่าฟาร์มกลุ่มนี้อาจมีความเข้าใจถึงอาการของโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรได้มากกว่าฟาร์มแบบอื่นซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Guinat et al. ที่พบว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรขาดความรู้เกี่ยวกับอาการของโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกร (Guinat et al., 2016) ในขณะที่ความรู้ของเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรรายย่อยจากการศึกษาในประเทศยูกันดาและเคนย่า พบว่าการศึกษาดังกล่าวเกษตรกรมีความรู้อย่างดีเกี่ยวกับโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรและทราบดีว่าอาการของสุกรที่ป่วยเป็นโรคนี้เป็นอย่างไร (Muhangi et al., 2015; Nantima et al., 2016; Chenais et al., 2017) กรมปศุสัตว์มีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อที่จะให้เกษตรกรสามารถสังเกตอาการผิดปกติที่ตรงกับนิยามของโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรของกรมปศุสัตว์ นอกจากนั้นการที่เกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรรู้ถึงอาการของโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกร ถือเป็นส่วนที่สำคัญอย่างยิ่งในการที่เกษตรกรจะได้แจ้งหรือรายงานการสงสัยโรคให้กับหน่วยงานของกรมปศุสัตว์ได้อย่างรวดเร็ว ถ้าหากมีการระบาดของโรคในพื้นที่ขึ้น ซึ่งการสร้างการรับรู้ของเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรในพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ด อาจจะต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึงสมาคมผู้เลี้ยงสุกรในพื้นที่ เป็นต้น

การแจ้งสงสัยโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรของเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรที่ตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ พบว่ามีเกษตรกรประมาณ 1/3 ส่วน ที่เคยแจ้งสงสัยโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรในฟาร์มตนเองกับเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์หรือสัตวแพทย์ รวมถึงกรณีที่แจ้งสงสัยโรคโดยที่ไม่ได้เป็นโรคนี้ แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรบางส่วนยังคงคำนึงถึงความเป็นไปได้ในการเกิดโรคนี้ ทั้งที่ยังไม่เคยมีรายงานการเกิดโรคในพื้นที่มาก่อน ในขณะที่มีกลุ่มเกษตรกรน้อยกว่าครึ่งหนึ่งจะแจ้งสงสัยโรคทันที ถ้าพบเห็นสุกรแสดงอาการของโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรตามนิยามของกรมปศุสัตว์ร้อยละ 47.23 ผลการศึกษานี้จึงแสดงให้เห็นว่าการรายงานหรือแจ้งสงสัยโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรในพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ด ยังคงจะต้องมีการประชาสัมพันธ์ ทำความเข้าใจกับเกษตรกร และกระตุ้นให้แจ้งโรคเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะภายใน 24 ชั่วโมงเมื่อสงสัยว่าเป็นโรคระบาด เช่น โรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกร ถ้าหากมีการระบาดของโรคขึ้นในอนาคต ซึ่งผลจากการศึกษาพบว่าเหตุผลหลักที่เกษตรกรจะไม่แจ้งสงสัยโรคนี้ทันทีที่พบสุกรป่วยที่แสดงอาการตามนิยามของโรคฯ เช่น เกษตรกรยังไม่เข้าใจขั้นตอนในการแจ้งโรคร้อยละ 48.62 ไม่ทราบว่าภายหลังจากการแจ้งสงสัยโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรจะมีสิ่งใดเกิดขึ้นบ้างร้อยละ 42.54 คิดว่าการแจ้งโรคยุ่งยากใช้เวลานานร้อยละ 36.46 และรู้สึกกลัวและกังวลที่จะแจ้งสงสัยโรคต่อผู้นำชุมชนหรือเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ร้อยละ 34.81 ซึ่งเหตุผลต่างๆ เหล่านี้ เจ้าหน้าที่ของกรมปศุสัตว์ในระดับพื้นที่จะต้องชี้แจงทำความเข้าใจแก่เกษตรกรในเชิงรุก เพื่อให้สามารถกระตุ้นเกษตรกรให้แจ้งสงสัยโรคมากขึ้น ในกรณีที่สงสัยโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกร

ข้อจำกัดของการศึกษาในครั้งนี้ พบว่าในช่วงเวลาที่ทำการศึกษาครั้งนี้พื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ดยังไม่เคยมีรายงานการเกิดโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรมาก่อน จึงทำให้คำตอบในเรื่องของพฤติกรรมที่เกษตรกรปฏิบัติเป็นเรื่องแนวคิดที่จะปฏิบัติจริง ถ้าหากเกษตรกรเห็นสุกรแสดงอาการป่วยตามนิยามของโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกร โดยพบว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรส่วนใหญ่ในการศึกษาครั้งนี้ให้ค่าคะแนนมากกว่า 7 คะแนนในการปฏิบัติที่จะดำเนินการจริงตามที่ตอบแบบสอบถาม ถ้าหากสงสัยการเกิดโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรขึ้นในฟาร์ม

สรุป

เกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรในพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ดครึ่งหนึ่งรู้ถึงอาการของโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกร โดยเฉพาะอาการ ไข้สูงหรือนอนสุมกัน ตายเฉียบพลัน และมีจุดเลือดออกตามบริเวณลำตัว พบว่าถ้าหากเกษตรกรสังเกตเห็นสุกรมีอาการไข้หรือนอนสุมกัน ซึม กินลดลง และตายเฉียบพลัน เกษตรกรประมาณครึ่งหนึ่งจะสงสัยโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรในทันทีและจะแจ้งสงสัยโรคทันที ถ้าพบเห็นสุกรแสดงอาการของโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรตามนิยามของกรมปศุสัตว์ พบว่าฟาร์มรายย่อยและฟาร์มขนาดเล็กมักจะไม่สงสัยและไม่แจ้งสงสัยโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรในทันที ซึ่งเกษตรกรที่อยู่ในอำเภอที่ไม่สงสัยโรคทันทีที่มีสัดส่วนเกินครึ่งหนึ่งของเกษตรกรผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อำเภอเกษตรวิสัย เมืองสรวง สุวรรณภูมิ โพนทอง และเสลภูมิ ในขณะที่เกษตรกรที่อยู่ในอำเภอที่ไม่แจ้งสงสัยโรคทันทีที่มีสัดส่วนเกินครึ่งหนึ่งของเกษตรกรผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อำเภอเกษตรวิสัย เมยวดี โพนทอง พนมไพร เมือง เสลภูมิ โพนทราย และอาจสามารถพบว่าขนาดฟาร์ม อำเภอ และการรู้อาการของโรค สัมพันธ์กับการสงสัยและแจ้งสงสัยโรคทันทีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<0.05$)

ข้อเสนอแนะ

เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานของสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดร้อยเอ็ด ควรเน้นการประชาสัมพันธ์หรืออบรมเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรหรือเพิ่มช่องทางในการรับรู้ของเกษตรกร เกี่ยวกับอาการของโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกร รวมถึงให้คำแนะนำถึงช่องทางและขั้นตอนในการแจ้งหรือรายงานโรค กรณีสงสัยโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรแก่เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ทันที โดยเฉพาะในเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรในฟาร์มรายย่อยและฟาร์มขนาดเล็ก เนื่องจากฟาร์มในกลุ่มดังกล่าวมักจะไม่สงสัยและไม่แจ้งสงสัยโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรในทันที โดยเฉพาะพื้นที่อำเภอเกษตรวิสัย เมืองสรวง สุวรรณภูมิ โพนทอง เสลภูมิ เมยวดี พนมไพร เมือง โพนทราย และอาจสามารถเป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนขอขอบคุณเจ้าหน้าที่จากสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดร้อยเอ็ดที่ช่วยเก็บข้อมูลในการศึกษานี้ และขอขอบคุณสัตวแพทย์หญิง ดร.อรพรรณ อาจคำภา นายสัตวแพทย์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานปศุสัตว์เขต 4 และนายสัตวแพทย์ประกิต ศรีไสย์ นายสัตวแพทย์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดนครพนม ที่ให้คำแนะนำในการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมปศุสัตว์. 2564. ข้อมูลเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ระดับจังหวัดปี 2564. แหล่งที่มา: https://ict.dld.go.th/webnew/images/stories/stat_web/yearly/2564/province/T5-1-Pig.pdf, 20 มกราคม 2564.

สำนักควบคุม ป้องกันและบำบัดโรคสัตว์ กรมปศุสัตว์. 2562ก. การวิเคราะห์พื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรในประเทศไทย. แหล่งที่มา: https://drive.google.com/file/d/1zgS3R6v2_0EilqdI26RMASopoWPxvPye/view, 20 มกราคม 2564.

สำนักควบคุม ป้องกันและบำบัดโรคสัตว์ กรมปศุสัตว์. 2562ข. แผนเตรียมความพร้อมเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุม โรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกร (Contingency plan) และแนวทางเวชปฏิบัติของโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกร (Clinical practice guideline). ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, นนทบุรี. 80 หน้า.

อรพันธ์ ภาสวรกุล. 2554. มาตรการเฝ้าระวังและป้องกันโรคอหิวาต์สุกรอัฟริกันสำหรับประเทศไทย. แหล่งที่มา: http://www.tsva.or.th/wp-content/uploads/2013/06/มาตรการเฝ้าระวังและป้องกันโรคอหิวาต์สุกรอัฟริกันสำหรับประเทศไทย.pdf, 20 มกราคม 2564.

Andrade, C., Menon, V., Ameen, S., and Kumar Praharaj, S. 2020. Designing and conducting knowledge, attitude, and practice surveys in psychiatry: Practical guidance. The Indian Journal of Psychological Medicine, 27; 42(5): 478-481.

Chenais, E., Boqvist, S., Sternberg-Lewerin, S., Emanuelson, U., Ouma, E., Dione, M., Aliro, T., Crafoord, F., Masembe, C., and Ståhl, K. 2017. Knowledge, attitudes and practices related to African swine fever within smallholder pig production in northern Uganda. Transboundary Emerging Disease, 64(1): 101-115.

Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO). 2019. African swine fever (ASF): Virology. Available source: http://www.fao.org/ag/againfo/programmes/en/empres/ASF/Virology.html, Accessed: 15 January 2021.

Guinat, C., Wall, B., Dixon, L., and Pfeiffer, D.U. 2016. English pig farmers' knowledge and behaviour towards African swine fever suspicion and reporting. PLoS ONE, 11(9): e0161431.

Muhangi, D., Masembe, C., Emanuelson, U., Boquist, S., Mayega, L., Ademun, R.O., Bishop, R.P., Ocaido, M., Berge, K., and Stahl, K. 2015. A longitudinal survey of Africa swine fever in Uganda reveals high apparent disease incidence rates in domestic pigs, but absence of detectable persistent virus infections in blood and serum. BioMedical Central Veterinary Research, 11: 106.

Nantima, N., Davies, J., Dione, M., Ocaido, M., Okoth, E., Mugisha, A., and Bishop, R. 2016. Enhancing knowledge and awareness of biosecurity practices for control of African swine fever among smallholder pig farmers in four districts along the Kenya–Uganda border. Tropical Animal Health Production, 48: 727-734.

World Health Organization (WHO). 2008. Advocacy, communication and social mobilization for TB control: A guide to developing knowledge, attitude and practice surveys. Geneva, Switzerland: WHO. Available source: https://apps.who.int/iris/handle/10665/43790, Accessed: 20 January 2021.

World Health Organization (WHO). 2014. Early detection, assessment and response to acute public health events: Implementation of early warning and response with a focus on event-based surveillance. Available source: https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/112667/WHO_HSE_GCR?sequence=1, Accessed: 20 January 2021.

World Organization for Animal Health (WOAH). 2021. Recommendations: OIE – CIC Joint International Meeting on early detection and prevention of African swine fever and other animal health issues at the wildlife-livestock-human interface Paris, 30 June – 1 July 2014. Available source: https://www.woah.org/app/uploads/2021/03/oie-cic-recommendations.pdf, Accessed: 12 August 2022.